

EEN MERKWAARDIGE AFWIJKING VAN COTYLIDIA UNDULATA

Henk Lammers, Hoofdstraat 90, 5706 AM Helmond

The rare species *Cotylidia undulata* (Fr.) Karst. was found in 1991 near Helmond. The fruitbodies were remarkable as many secondary pilei were formed at the inner side of the pileus. The spores of this collections were larger than those mentioned in literature for the species.

Op 20 oktober 1991 brachten wij, Leon Raaijmakers, Jan van Kuik en ondergetekende, het zoveelste bezoek aan ons voorkeursgebied de Stiphoutse Bossen bij Helmond. Deze keer hadden wij een perceel op het oog met overwegend populieren en omzoomd door een aanplant van jonge dennen.

Het terrein is gedeeltelijk nogal geaccidenteerd en enkele gedeelten zijn sterk verruigd. Op het geaccidenteerde deel bevindt zich een open strook, gelegen op humusarme zandgrond. Deze strook wordt een enkele keer als toegangsweg gebruikt. De vegetatie is erg schraal en bestaat voornamelijk uit pioniersoorten, met een dominantie van *Zilvermos* (*Bryum argenteum*) en Gewoon peermos (*Pohlia nutans*).

In een laagte vonden wij op die bewuste dag een vreemd uitziende paddestoel welke op het eerste gezicht een beetje deed denken aan een Franjezwam (*Thelephora terrestris*). Tegelijkertijd flitste de naam *Cotylidia* door mijn hoofd. Ik had nooit eerder een *Cotylidia* aanschouwd, maar dit paddestoeltje deed mij denken aan een afbeelding in Breitenbach & Kränzlin (1986).

De paddestoelen groeiden in een groepje van een vijftiental exemplaren in gezelschap van *Omphalina obscurata*. Opvallend waren de talloze secundaire hoedjes welke gevormd waren in een trechtervormig gesteeld vruchtlichaam. Ook zeer jonge vruchtlichamen waren hiermee uitgerust.

Het was mij inmiddels wel duidelijk geworden dat het verzamelde materiaal een *Cotylidia* moest zijn. Maar welke soort? De determinatie leverde geen bevredigend resultaat op. In geen van de door mij geraadpleegde beschrijvingen wordt het voorkomen van secundaire hoedjes bij *Cotylidia*-soorten vermeld (Reid, 1965; Eriksson & Ryvarden, 1975; Jülich, 1984). Er zat niets anders op dan de paddestoelen op te sturen aan Dhr. J. Stalpers. Deze meldde mij dat we hier te doen hebben met een afwijkende vorm van *Cotylidia undulata* (Fr.) Karst. De oorzaak van deze afwijking hebben wij niet kunnen achterhalen.

En zo blijven wij ons telkens weer verbazen over de rijke paddestoelenflora, zo dicht bij huis.

Beschrijving (zie ook fig. 1 en 2):

Hoed tot 21 mm breed en tot 10 mm hoog, trechtervormig, soms meerdere hoedjes aan elkaar vergroeid, met een onregelmatig golvende en bij ouderdom spijjtende rand, lichtbruin met een witachtige, ongeveer 1 mm brede randzone, aan de buitenzijde met onregelmatige lijsten en richels, zeer fijn behaard, aan de binnenzijde ook zeer fijn behaard en met talloze secundaire franjeachtige hoedjes. Steel tot 5 x 2 mm, naar de basis versmald, grijsachtig tot bleek okerkleurig, met onregelmatige lijsten en richels, zeer fijn harig. Op de steel vormt zich veelal een zeer dun waslaagje dat ook de caulocystiden overdekt en waarop zich (o.a.) sporen kunnen ophopen. Consistentie leerachtig taai.

Sporen 5,5-6,0(-7,7) x 2,0-2,5 μm , smal elliptisch, glad. Basidiën 15-25 x 4-6 μm , slank knotsvormig, 4-sporig, zonder basale gesp.

Hymeniale- en pileocystiden 80-90 x 11,5-12,5 μm , cilindrisch tot slank spoelvormig, dunwandig, de eerste ver uit het hymenium tredend, ontspringend uit horizontaal geordende hyfen. Caulocystiden tot 170 x 7,7 μm , cilindrisch, enigszins dikwandig, met of zonder septen, soms omgeven door een waslaagje waarop sporen vastgeplakt zitten.

Hyfensysteem monomitisch; hyfen 2,2 μm breed, dunwandig, zonder gespen en soms vertakt.

De sporen in deze collectie waren duidelijk langer dan in de literatuur wordt vermeld; bijvoorbeeld bij Breitenbach & Kränzlin (1986) worden sporematen van 3,5-4,5 x 2-2,5 μm gegeven, bij Jülich (1984) van 3,5-6 x 1,5-2,5 μm en bij Reid (1965) van 3,5-4,4 x 2-2,5 μm .

LITERATUUR

- Breitenbach, J. & F. Kränzlin, 1986. Pilze der Schweiz. Band 2. Nichtblätterpilze. Heterobasidiomycetes, Aphyllophorales, Gasteromycetes. Luzern.
- Eriksson, J. & L. Ryvarden, 1975. The Corticiaceae of North Europe. Vol. 3. Oslo.
- Jülich, W., 1984. Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. In H. Gams, Kleine Kryptogamenflora. Band IIb/1.
- Reid, D., 1965. A monograph of the stipitate stereoid fungi. Beih. Nova Hedwigia 18.
-

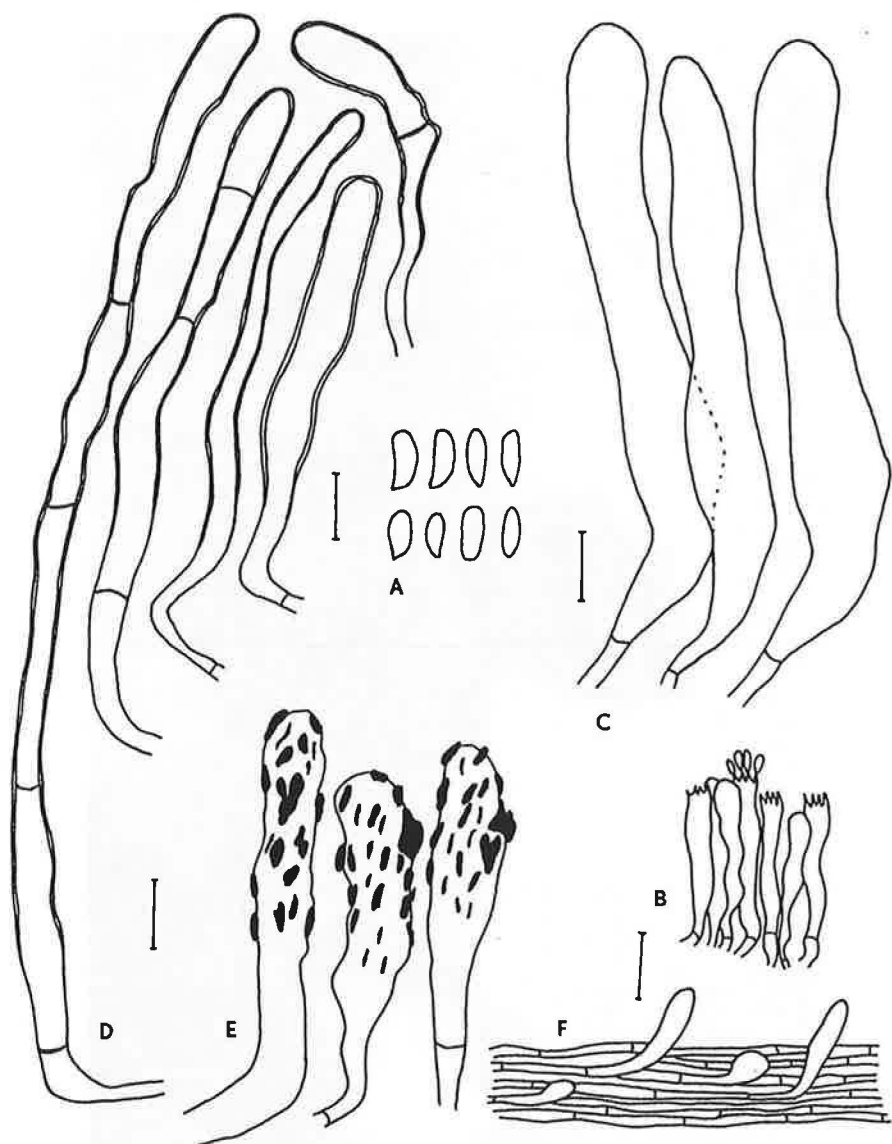

Fig. 1. *Cotylidia undulata*: A. sporen; B. basidiën; C. hymeniale cystiden; D. caulocystiden; E. caulocystiden met waslaagje; F. hoedoppervlak. Bij A, C, D, E geeft het maatstreepje 10 μm weer; bij B, F geeft het maatstreepje 20 μm weer.

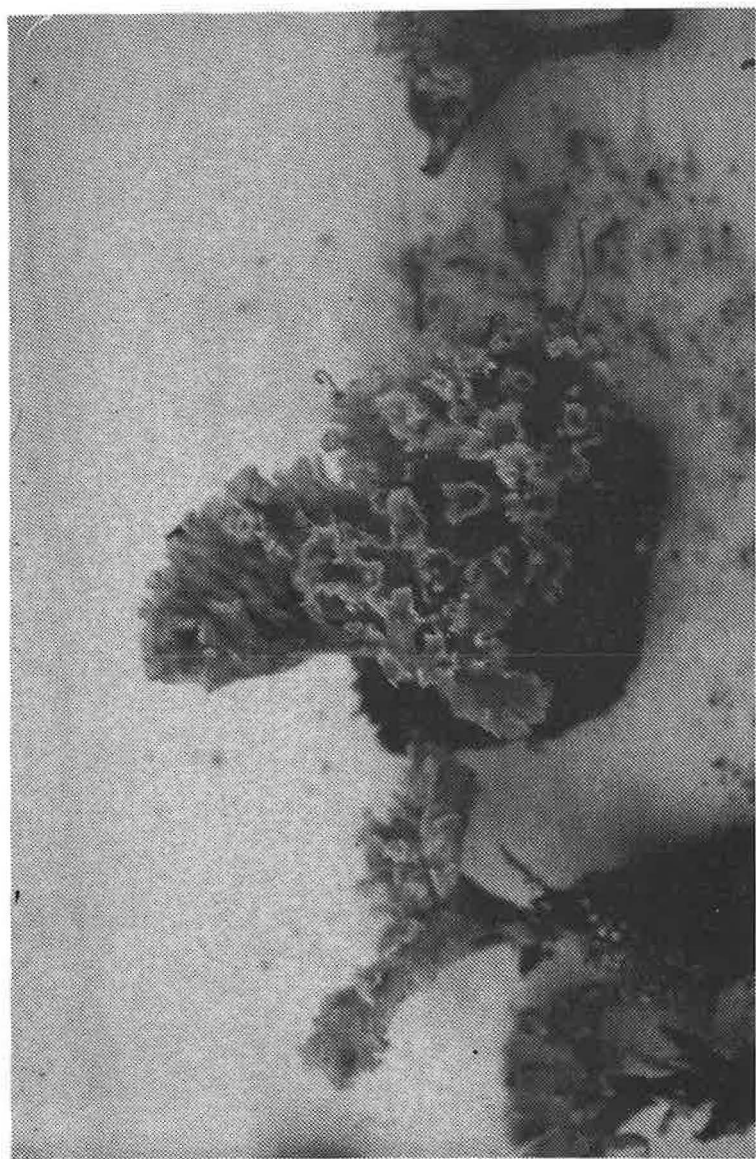

Fig. 2. *Corylidia undulata*: habitus.